

MUINAISPREUSSIN HEIMOT
SUOMEN ASUTTAJINA KESKIAJALLA
(vv. 1200-1250 jKr)

Ovatko karjalaisetkin alkuaan Muinais-Preussista ?	102
Pakolaisiksi kansanmurhan alta.....	102
Pakolaisia tuli Karjalaan ja Suomeen	103
Nimet todistavat pergamenttikääröissä	104
Korhoset tulivat Muinais-Preussista	105
Karjalaiset suvut muinaispreussilaisia?.....	105

Muinaispreussiheimot Suomen asuttajina keskiajalla

Ovatko karjalaisetkin alkuaan Muinais-Preussista ?

Muinais-Preussista lähteneet pakolaiset ja Liivinmaalta lähteneet suomenheimoiset olivat merkittävä ryhmä Suomen asuttajina keskiajalla. Tästä asutusvirrasta historian dokumenteissa on hyvin vähän tietoja, mutta näiden Suomen asuttajien suuri merkitys on nähtävissä historiallisista tapahtumista Muinais-Preussissa ja sen lähimaissa ja nähtävissä hyvin vahvana suomalaisessa sukunimistöissä ja myös paikannimistöissä.

Suomen historiantutkimuksessa on varsin myöhään ollut kiellettyjä alueita. Tai on ollut itsestään selvyyksinä pidettyjä tietoja ja oppeja, joiden todennäköisyyttä kenenkään ei ole sallittu asettaa kyseenalaiseksi.

Kun Suomi itsenäistyi, tehtiin poliittisissa piireissä tiukka päätös, että kaikki historia pyritään selittämään joko Ruotsista tai Saksasta otettujen oppien mukaisesti. Kaikki venäläinen ja kaikki Saksan alistama oli kiellettyä.

Suku- ja nimitutkimuksessa tämä näkyi siinä, että suvut ja nimet piti selittää ruotsalaiseksi ja saksalaisiksi, jos näiden maiden alueilta löytyi vaikkakin jostakin kylänperältä joku murteessa käytetty kutsumanimi, joka oli ehkä vähänkin samanlainen kuin suomalainen sukunimi, pystymättä kuitenkaan selittämään, mitä kautta ja milloin nimi oli tänne kulkeutunut. Näin on jatkettu vielä vuonna 2000 julkaistussa Mikkonen&Paikkalan Sukunimet-kirjassa.

Kun saksalaisten alistamien maiden puolueeton tutkiminen oli kiellettyä, ei Suomessa kukaan kohta sataan vuoteen ole paneutunut sellaisen seudun kuin Muinais-Preussin keskiajan historian tutkimiseen. Suomessa on vain uskottu tarkkaan saksalaiset selitykset, että ruoturitarit tappoivat 80 prosenttia pakanallisten heimojen väestä valloittaessaan näitä heimoja 1200-luvulla. Ja sulauttivat kohta näiden heimojen väen saksalaiseen väestöön.

Koska olen työni puolesta oleskellut Balttian maissa vuosina 1995-1997 ja sitten eri tavoin pitänyt sinne yhteyksiä ja hankkinut tietoa nimenomaan Muinais-Preussin historiasta, olen joutunut huomaamaan, että suomalaisessa kirjallisuudessa esitetyt, saksalaisista tietolähteistä otetut tiedot muinaispreussiheimojen kohtalosta ovat kovin puutteelliset ja vääristellyt. Nimittäin merkittävä osa Suomen nykyisestä suomenkielisestä kansasta on todellisuudessa muinaispreussilaisten jälkeläisiä.

Pakolaisiksi kansanmurhan alta

Vuodesta 1201 alkaen kristilliset ruoturitarit ja kalpaveljet aloittivat eräiden ruhtinain ja paavinkirkon kiihottamina Balttian maiden pakkokäännyttämisen kristinuskoon. Alkuun käännytys ei ollut kovin veristä, mutta heimojen nousussa puolustustaisteluun käännyttäminen muuttui veriseksi valloitusodaksi ja kansanmurhaksi. Kansanmurhaa oli ottaa alistettuja muinaispreussilaisia orjiksi, kieltää heiltä oman kielensä puhuminen, estää heidän keskinäiset avioliittonsa ja estää heitä lisääntymästä heimona, ryöstää heiltä parhaat maat ja panna heidät pakkotöihin ja sotilaiksi tappamaan ja alistamaan sodassa vielä vapaina olevia heimoveljiä.

Ruoturitarien perustama valtio otti haltuunsa vuoteen 1283 mennessä sekä Balttian pohjoisosat, läntisen rannikkoseudun että preussiheimojen aikaisemmin asumat, sittemmin Itä-Preussiksi kutsut alueet. Pakanamaana pysyttäytyntä Liettua ruoturitarit eivät pystyneet valtaamaan.

Vasta **Tannenbergin taistelussa** vuonna 1410 ruoturitarit hävisivät niin perusteellisesti yhdistyneille itäisille joukoille, että raaka ja verinen ja Suomessakin vaiettu ja kielletty saksalaisten johtama ja paavikirkon siunaama kansanmurha saatiin muinaispreussilaisten ja liettualaisten mailla vihdoin loppumaan.

Seuraavat historialliset tapahtumat ja todisteet liittyvät siihen, että näiltä seuduilta tuli erilaisia pakolaisia Karjalan ja Suomen asukkaiksi vuodesta 1265 alkaen:

Kun ruoturitarit valtasivat Liivinmaata ja valloittivat nykyisen Riikan kaupungin seudut liiviläisheimoilta, osa asukkaista ei alistunut orjiksi, vaan pakeni Liettuan puolelle saaden turvaa. En usko, että arviolta noin 300 000 asukkaan liiviläisheimo noin antautui ja sulautui saksalaisiin ja muihin kuten kansatieteilijät Suomessa selittävät.

Myöhemmissä vaiheissa näitä urheita hylkeenpyytäjiä, kalastajia, merikauppiaita ja laivanrakentajia liittyi runsain joukoin Pihkovaan ja Karjalaan lähteneisiin pakolaisiin ja osa karjalaisten sukujen nimistöstä kertoo heistä Liivinmaalta peräisin olevina: Vääntiset, Vääntäset, Pärnäset, Rantalaiset jne.

Kun ruoturitarit valtasivat muinaispreussiheimojen rannikkoalueita vuodesta 1237 lähtien, osa heimojen sitkeimmästä väestä vetäytyi Liettuan puolelle odottamaan mahdollisuutta maittensa takaisin valloittamiseen. Tästä on kirjattu tiedot Liettuan historiadokumentteihin. Nämä pakolaiset muodostivat Liettuassa alemman maatyöläisten joukon, mutta heitä palveli myös Liettuan sotajoukoissa.

Liettuan kuningas Minfaugas hylkäsi oman maansa asukkaita 1250-luvulla luovuttamalla Etelä-Liettuan eli Zemaitijan osia ruoturitareille, saaden asukkaat rajuun kapinaan vastaansa ja ruoturitarit vastaan ja saaden heidät maansa menettäneinä pakolaisiksi Liettuun. Vuonna 1257 Mindaugas sijoitti heitä asumaan Grodnon (Gardinas) ja Slonimin seuduille nykyisen Valko-Venäjän puolelle, mutta liettualaisten tutkijoiden laskelmien mukaan vain 5 000 asukasta sijoitettiin sinne suuresta pakolaisjoukosta.

Kun liettualainen prinssi Daumantas kumppaneineen tappoi Liettuan kuninkaan Mindaugasin vuonna 1264, hän seuraavana vuonna lähti pohjoiseen Pihkovaan mukanaan 300 sukukuntaa, seuraajiaan,. Vaikka kronikat eivät kerro, keitä nämä seuraajat olivat, ne eivät voineet olla muita kuin näitä maattomina olleita pakolaisia, jotka eivät suostuneet lähtemään etelään kuningas Mindaugasin osittamille pahoille paikoille – kilveksi venäläisiä, mongoleja ja länsislaaveja vastaan, kuten noille edellä esitetyille asutetuille kävi.

Pakolaisia tuli Karjalaan ja Suomeen

Pihkovan ruhtinaana Daumantas hallitsi käytännössä läntistä Novgorodia ja hänellä oli mahdollisuus sijoittaa Liivinrannan liiviläispakolaiset pitkin Suomenlahden rantoja Narvasta Vironlahdelle hallintoaikanaan 1265-1299. Näin hän tavallaan jo silloin yritti tehdä Pihkovasta ja Novgorodista merivaltiota tuomalla asukkaiksi merenkävijöitä – siinä kuitenkin lopullisesti ja pysyvästi onnistumatta. Hän sijoitti muita pakolaisia laajalti Karjalaan ja Suomen sisäosiin ja pohjoiseen Vienaa ja Lappia myöten, sekä maitse että meritse tulleita.

Itä-Karjalan lukuisat Kuuri-, Kuuro- ja Kurri-nimet kertovat, että Kuurinmaan rannikolta meritietä tulleet asukkaat sijoittuivat itään ja myös Vienan Karjalaan. Esimerkiksi Turpeiset tukivat Kuurinmaalta, tunnetun Durben taistelupaikan asukkaina, jotka ensin vuonna 1260 kyllä voittivat ritarit, mutta myöhemmin jäivät alakynteen ja pakenivat.

Liettualla oli tiivistä yhteyksiä Pihkovaan ja Novgorodiin ja kirjatut tapahtumaluettelot kertovat, että Liettua toi tämän tästä joukkojaan sinne jopa Liettuan suuriruhtinaan vieraillessa siellä silloin tällöin ja Liettualla ja Novgorodilla oli väljä liittosuhde ruoturitareita ja Ruotsiakin vastaan.

Liettuan suuriruhtinaan Gediminasin poika tuli Inkerinmaan ja Karjalan lääninherraksi vuonna 1333 ja siitä alkaen 150 vuotta lääninherroina oli hänen sukuaan. Pakolaisten sijoittuminen vielä tyhjään ja mm. Mustan Surman autioittamaan Novgorodiin jatkui. Kun Karjalan asukkaat tekivät kapinan lääninherraansa vastaan ja jäivät tappiolle ja pakenivat pohjoisiin metsiin, Karjalan parhaat maat olivat lääninherran maita, joille saattoi tuoda uusia asukkaita. Karjala oli tuolloin Liettualle jonkinlainen reservi- eli vetäytymisalue.

Kun ritarit perustivat rannikon Samlandiin siirtokunnan Sudovian maakunnasta tuoduille jaatvingeille, tästä siirtokunnasta tuli käytännössä pakolaisten etappipaikka lähteä salaa laivoissa Karjalaan pakolaisiksi. Jopa länsimaihinkin myytäviä, kuljetukseen otettuja preussiorjia karkasi merellä laivoillaan pakolaisiksi kesken kuljetuksen.

Nimet todistavat pergamenttikääröissä

Saksalaisten tutkijoiden Königsbergissä jo vuonna 1925 keskiaikaisista pergamenttikääröistä ja muista alkuperäistietolähteistä laatima hyvin pitkä ja tarkka luettelo Muinais-Preussin asukkaiden alkuperäisistä nimistä 1200-1400-luvuilta osoittaa, että asukkaiden silloisia muinaisnimiä on nykyäänkin Suomessa runsaasti sukuniminä, mm. **Kekkonen, Kirkinen, Shemeikka** ja vaikka kuinka monia muita.

Luettelosta löytyy jopa nimi **Cantele** osoittaen, että tämän niminen herra on jo joskus 1200-luvun lopulla tullut asukkaaksi Impilahden seuduille, soitellut siellä soitintaan ja tehnyt niitä lisää ja näin soitin sai täällä hänestä nimen kantele, joka poikkeaa jonkin verran soittimen liettualaisesta nimityksestä *kankles*.

Nimiluettelosta on pääteltävissä, että eräät muutkin sanat tulevat tulokkaiden nimistä, mm. **Grawdion** nimestä täällä tuli *rautio*, jonka nykytutkijat selittävät tarkoittavan seppää.

Lienen ainoa Suomessa, jolla on hallussaan tämä sukututkimuksen kannalta hyvin arvokas luettelo. Se osoittaa suvun lähtöseuduksi Muinais-Preussin ja osoittaa sen melko varmasti liitettyä edellä esitettyyn kansanvaellukseen. Mutta luettelo ei kerro, ovatko samannimiset jo siellä olleet sukulaisia keskenään, vaikka heillä on ollut sama nimi tai kylänimi on tullut täällä heidän liikanimekseen ja sitten sukunimekseen, esimerkiksi Ilmajoen **Jaakko Pentinpojalle Ilkka Ilgain kylästä Etelä-Liettuasta jaatvinkien** heimon mailta.

Liettualaisten **Gerullisin** laatima luettelo Muinais-Preussin paikannimistä osoittaa sekin edellä mainitun luettelon ohella, että Suomessa on lukuisasti paikkakuntia, jotka ovat saaneet nimensä preussitulokkaan nimestä tai uudelle asuinseudulle, järvelle ja joelle on otettu nimi lähtöseudulta, esimerkiksi joennimi Kymmen. Esimerkiksi Kauppiiset ovat lähtöisin Königsbergin alueella sijainneesta Kaupiin kauppakylästä ja Laakkoset Ala- ja Ylä-Laakin kylistä. Pohjoisen Tornion nimi taas selittyy sillä, että ilmeisesti jo viikinkiaikana noilla muinaispreussilaisilla oli eri puolella Suomea asutuksia ja kauppasemia, yhtenä niistä Tornio, jonka nimi on Weiksel-joen varren Thornin nimitoimito.

Vaikka sukunimi Jaatinen ei sisälly näihin henkilö- ja paikanimien luetteloon, nimi itse on muinaispreussikieltä, sillä jatis tarkoittaa ratsastajaa, onhan jaatvinkien heimon oma nimi heimostaan jatwis ja maanimi omananimenä Jatwa. Nimissä on muitakin preussiheimonimiä, esim. Partanen Bartian, Natri taas Nadruvian entisinä asukkaina.

Muinaispreussilaisten ja liettualaisten jumalhahmojen ja muiden mytologian hahmojen nimiä näkyy täällä peräti noin 500 sukunimessä, yleisimpinä Korhonen. Kaikki niminä, joita kukaan ei ennen tämän kirjoittajaa ole saanut selville. Jo Christburgin rauhansopimuksessa vuonna 1249 kirjoitettiin lista antautuneiden preussilaisten pakanajumalista, joista he ilmoittivat luopuvansa, yhtenä sadon jumala Chorcho (Korho).

Korhoset tulivat Muinais-Preussista

Suomalaistutkijat ovat jo kolmisenkymmentä vuotta jahkailleet mistä sukunimi tulee ja ovat esittäneet sen tarkoittavan milloin huonokuuloista ja milloin mitäkin. Kerrottakoon siis nyt, että se on taustaltaan muinaispreussilainen jumalnimi ja kertoo siitä, että ensimmäiset Korhoset täällä olivat pakanatulokkaita Muinais-Preussista. Heille tuo sadonjumala oli elävää elämää.

Liikanimekseen se saivat ne talonpohjat, jotka pitkään sitkeimmin siihen uskoivat muiden jo luopuessa pakanajumalistaan. Vasta silloin ennen tabuna pidetty jumalanimi saattoi siirtyä liika- ja sukunimeksi, varsinaisten suomalaisten ymmärtämättömäksi, jota se on jo toistatuhatta vuotta on ollut! Suomalaisista nimistä **Laatokakin** nimi tulee jumalhahmosta *Lado*.

Nimellä **Puttonen** on silläkin aivan ällistyttävä tausta pakanataikoihin liittyen. Sana *puttone* muinaispreussilaisten sanastossa ja mytologiassa nimittäin tarkoitti *vaahdostakatsojaa*. Siis tietäjään, joka oluen vaahdosta katsoi ihmisille, minne heiltä varastettu hevonen tai tavara oli viety ja kuka oli varas!

Ja **Mikels-jumalan** nimissä lienee Mikkeliissä pidetty *Mikelin markkinoita* sadonkorjuu- ja pestuumarkkinoina ja naimakautena juopotellen ehkä jo 1 200 vuotta sitten eli vahvana pakana-aikana.

Kun hyvin monet karjalaiset sukunimet näyttävät eläinten ja lintujen nimiltä, kerrottakoon, että niillä hyvin usein on aivan muu nimitys taustanaan, sillä esimerkiksi nimi **Kurki** ei tule kurkilinnun nimestä, vaan sekin tulee pellonjumalan nimestä *Kurke*.

Suomen kielen rakenteissa ja sanastossa on runsaasti länsibalttikielen aineistoa ja sanastoa, paljon enemmän kuin tutkijat pystyvät koskaan ymmärtämään. Myös teonsanoja ja possessiivipronomineja, ei vain elukoiden ja työkalujen nimityksiä, balttilainoina, kuten eräs prosessori satakunta vuotta sitten määräsi sanomaan.

Karjalaiset suvut muinaispreussilaisia?

Niin, sanottu karjalainen kulttuuri on lähes kokonaan muinaispreussilaista ja liettualaista kulttuuria – tosin täällä pahasti typistyneinä, omaa siinä täällä on vain karjalan murre. Tulokkaat tulivat vähitellen suomalaisseuduille ja heidän oli pakko vaihtaa kieltään – niin vaikealta kuin asia tutkijoille onkin. Karjalaiset suvut ovat siis enimmäkseen muinaispreussilaisia ja rannikoilla muinaisliiviläistä perua.

Elias Lönnrotin Kalevala kertovilta osiltaan kertoo juuri muinaispreussilaisten sankaritaisteluista, vaelluksesta ja elämästä uusilla asuinalueilla. Mutta teos jäi Lönnrotilta tietojen puutteessa kesken, kun hänkään ei mennyt Tarttoa etelämmäs tutkimaan, keitä sieltä oli tullut Karjalaan runojaan laulamaan ja Sampoaan soutamaan, sillä Sampo todella soudettiin preussitulokkaiden voimin.

Karjalassa ja Suomessa oli viikinkiajan lopulla vain muutama tuhat asukasta. Suurta väestönlisäystä ja viljelyasutuksen laajenemista pohjoiseen keskiajan lopulla ei selitä mikään muu kuin runsas väestön tulo alueen ulkopuolelta. Heikki Simolan pohjasedimenttitutkimukset osoittavat, että jatkuva laajempi rukiin viljely, Punkaharjulla, Kerimäellä, Juvalla ja muullakin alkoi juuri 1200-luvun lopulla, ilmeisesti juuri näiden tulokkaiden tuomana, osana Simolan väestöräjähdykseksi mainitsemaan asutusaaltoa.

Suomalaista tehty uudet geenitutkimukset osoittavat, että verenperintö on pääosin etelästä ja läntisestä, vahvistaen tätä esittämääni muuttoteoriaa Liivinrannan asukkaista ja muinaispreussilaisista nyky-Suomen kansan merkittävänä esivanhempina.

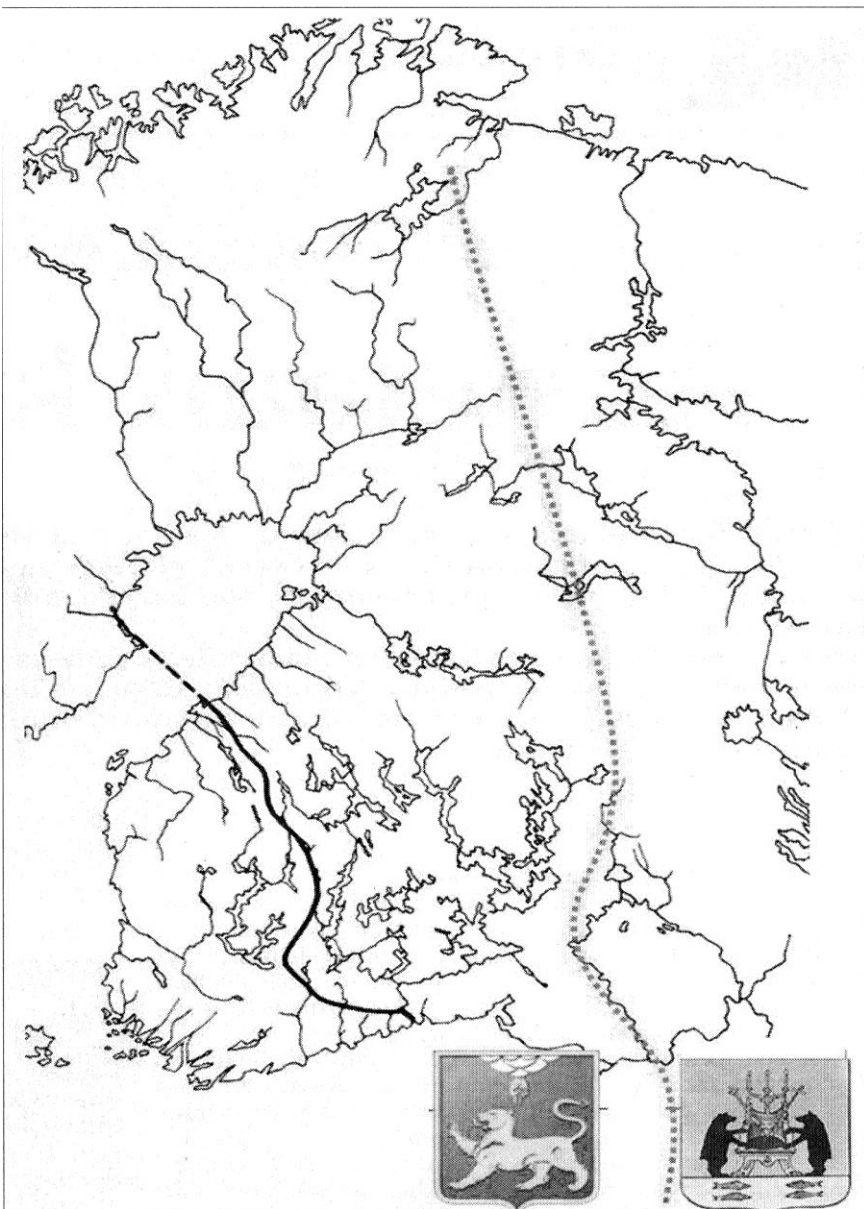
Kävin läpi suomenhevosen alkuperää koskevat tiedot, jotka osoittautuivat hyvin sotkuisiksi, kun eri aikoina saman hevosen alkuperä on selitetty kovin eri tavoin. Tämä hevonen on täsmälleen se muinaispreussilaisten jo noin 1 000 vuotta sitten vanhasta *itäfriisiläisestä* tuontihevosesta ja paikallisesta *arotarpaanista* Itä-Preussissa jalostettu risteytyshevonen – *sweyk (Schweiken)* – jota heillä oli jo runsaasti käytössään ruoturitarien tullessa heitä valloittamaan.

Tällä hevosella he ratsastivat ja ajoivat Pihkovaan, Inkerinmaalle, Karjalaan ja laajalti Suomeen, missä preussitulokas Clauco hänkin perusti suuret hevossiittolat, josta myi hevosta laajasti läntiseen ja pohjoiseen Suomeen jo 1200-luvun lopulla. Myös Pälkäne ja Sääksmäki olivat merkittäviä preussitulokkaiden asutuskeskuksia ja Ritvalan helkavirsien ensimmäisiä laulajia olivat Ridvanen kylästä tulleet *jaatvinkitulokkaat*.

Hyvin harvoista suomalaisista on tietoja keskiajalta. Vain joitakin kymmeniä tavallisia henkilöitä on kirjattu asiakirjoihin 1200-1300-luvuilta. Pystyn ny jopa osoittamaan eräitä muinais-Preussin viimeisten heimoruhtinaiden sukuja Suomessa ja heidän nykyisiä perillisiä, ”prinssejä ja prinsessoja”, olen jopa pitänyt yhteyttä muutamiin.

Vaikka näillä esittämilläni tiedoilla preussitulokkaiden nimistä ja heidän lähtöpaikkojensa nimistä asutuspaikkojen nimiksi annettuina ei pystytä tietenkään osoittamaan täsmällistä sukuketjua sukupolvesta seuraavaan, pystytään kuitenkin hyvin pitkälle sanomaan, että suku on peräisin Muinais-Preussista. Ja pystytään kertomaan heidän kulttuuristaan siellä ja heidän taisteluistaan ja monivaiheisesta retkestään asukkaiksi Suomeen. Tämä on jo varsin paljon.

Kun virallisille historiantutkijoille esittää edellä olevan kertomuksen, he nauravat. En ymmärrä, että historiantutkijat hirttäytyvät vaatimukseen kirjallisten dokumenttien näyttämiseen tästä muuttoliikkeestä, kun tapahtumat muuten voidaan osoittaa ja nimistösiirtymä voidaan osoittaa myös.

Musta paksu viiva kuvaa Kyösti Julkun esittämää Ruotsin ja Novgorodin valtarajaa 1200-luvulla Kymijosta Pätkäneelle, Jämsänjoelle ja yli Pohjanlahden. Katkoviiva nevalta pohjoiseen kuvaan Daumantasin rajaa eli Pihkovan hallintoalueen rajaa Suomessa Novgorodin osana aikana, jolloin Novgorod keskittyi torjumaan mongoleja idässä - rajana aina siihen saakka kun Ruotsi rakensi Viipurin linnan v. 1293. Pähkinäsaaren rauhan raja v. 1323 tehtiin siis entiselle Pihkovan hallintoalueen itälinjalle.

Tälle laajalle hallintoalueelleen Suomessa Pihkovan Daumantas/Dovmont aloitti pakolaistulokkaiden sijoittamisen jo vuodesta 1266 alkaen. Tätä asuttamista jatkoivat Pähkinäsaaren rauhan v. 1323 jälkeen Novgorodin Karjalaan liettualainen lääninherra Narimont ja hänen poikansa pitkälle 1400-luvulle. Lumileopardi oli Pihkovan kauppiaiden kauppasinetti jo varhain 1200-luvulla ja Pihkovan vaakunaan ja lippuun ilmaantui taivaalta laskeutuva siunaava käsi - ilmeisesti jo prinsiruhtinas Daumantasin ajasta alkaen. karhut olivat jo Novgorodin varhaisissa vaakunoissa ja niistä tulee käsite Venäjän karhu.

Kartta 23. Ruotsin ja Novgorodin valtaraja 1200-luvulla

Kirjoittaja: Ilmari Kosonen

Kirjoittaja on metsänhoitaja Jyväskylästä ja toiminut myös historian lehtorina. Tutkiessaan Alfred Kordelinin Säätiön apurahalla, mistä sauna tuli Suomeen, hän samalla löysi, mistä me suomalaiset itsekkin suurelta osalta olemme kotoisin – saunan ja suomenhevosen ohella.

Julkaistu: Karjala-lehti, nro 9, torstaina 01.03.2007